

Harvard Square

Van André Aciman verscheen eveneens
bij uitgeverij AmbolAnthos

Valse papieren
Noem me bij jouw naam
Witte nachten
Alibi's

André Aciman

Harvard Square

Vertaald door
Wim Scherpenisse

Anthos | Amsterdam

Een deel van dit boek verscheen eerder in gewijzigde
vorm in *The Paris Review*

ISBN 978 90 414 2328 3

© 2013 André Aciman

All rights reserved including the rights of reproduction
in whole or in part in any form

© 2013 Nederlandse vertaling AmbolAnthos *uitgevers*,
Amsterdam en Wim Scherpenisse

Oorspronkelijke titel *Harvard Square*

Oorspronkelijke uitgever W.W. Norton & Company

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie Jaya Miceli

Foto auteur Sigrid Estrada

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Voor mijn broer Allan

PROLOOG

‘Mogen we alsjeblieft weg?’

In al die weken dat we samen universiteiten hadden bezocht, had ik mijn zoon nog nooit zoiets horen zeggen. We waren bij drie universiteiten in de Midwest langs geweest en hadden daarna een aantal letterenfaculteiten in New England, Pennsylvania en New York bezocht. En nu, op de laatste etappe van onze zomerse rondreis langs vervolgopleidingen, in dat stukje Massachusetts dat me vroeger zo vertrouwd was, was mijn zoon op de grenzen van zijn uithoudingsvermogen gestuit of had hij gewoon de moed verloren.

‘Ik wil hier weg,’ zei hij. Ik wierp tegen dat nu vertrekken echt niet kon. ‘Tuurlijk wel,’ zei hij. Om te voorkomen dat de families die overal om ons heen in het bureau inschrijvingen stonden ons konden horen, dempte ik mijn stem en legde uit dat weggaan vóór de welkomsttoespraak volstrekt ongepast was. Maar dat argument veegde hij van tafel met een kort maar krachtig: ‘Kom, we nokken.’ De gelambriseerde ruimte met de dikke vloerbedekking liep nog voller. ‘Kóm nou,’ snauwde hij; hij dreigde nog net niet met een scène.

‘Ik snap het niet,’ fluisterde ik. ‘De beste universiteit ter wereld, en jij wilt alleen maar weg. Meen je dat nou?’

Maar er viel niet tegen te praten. Bovendien moet hij na een blik op mij hebben gevoeld dat ik er geen halszaak van zou maken. Misschien was ik zelf ook moe en had ik mijn buik vol van rondleidingen op universiteiten. Hij wachtte niet tot ik me

gewonnen gaf. Hij stond op en pakte zijn grote brochure en zijn honkbalpet. Toen moest ik ook wel opstaan, al was het alleen maar om hem niet voor iedereen te kijk te zetten. En voor ik het wist baanden we ons getweeën discreet een weg naar de deur van het bureau inschrijvingen. Onze plaatsen werden vrijwel onmiddellijk ingenomen door een andere vader en zoon.

In de vestibule, waar nog meer ouders zich hadden verzameld voordat ze de zaal betraden, hoorden we een medewerkster van het bureau meedelen – een beetje giechelend, waarschijnlijk om aardig en geruststellend over te komen – dat zij en haar collega's de bezoekers na een korte inleiding zouden voorgaan naar die-en-die plek, daarna weer ergens anders heen en vervolgens naar huppeldepup, waar iedereen even zou blijven staan bij gedenkteken zus-en-zo om te genieten van het adembenemende uitzicht op de zoveelste beroemde Harvardlocatie. Ik herkende direct de ietwat zelfvoldane, zangerige manier van spreken die moest suggereren dat de route, die tot in de kleinste details gepland was, een leuke, geïmproviseerde wandeling was tijdens een verder saaie routinerondleiding over de zoveelste universiteitscampus.

Terwijl we naar buiten gingen, kwamen er nog steeds nieuwe ouders met studenten in spe binnen, op weg naar de inschrijfbalie en vandaar linea recta naar de grote zaal.

Buiten op het binnenplein ademden we de ochtendlucht in. Ik herkende de beginnende bedomptheid, de voorbode van een karakteristiek benauwde zomerdag in Boston.

Ik merkte dat mijn zoon zich niet op zijn gemak voelde. Hij was op het binnenplein iemand tegen het lijf gelopen die hij kende. De twee hadden geprobeerd elkaar te ontlopen. Toen dat niet meer kon, bromde de ander haastig iets wat moest doorgaan voor een hartelijke begroeting tussen leerlingen van met elkaar rivaliserende instellingen. Die jongeman weet tenminste hoe het hoort, dacht ik. Er hingen geschillen en onuitgesproken vetes in de lucht en het moet iedereen, ouders zowel

als kinderen, zonneklaar zijn geweest wat de keuzes waren: het spel meespelen of aftaaien.

We verlieten het gebouw en liepen door Radcliffe in de richting van de rivier. Ik wilde vragen waarom hij zo plotseling van gedachten was veranderd, zo graag weg had gewild. Maar het leek me beter de kwestie nog niet ter sprake te brengen. De spanning die de stilte tussen ons benadrukte was haast tastbaar en liet zich niet verjagen. Na een poosje zei hij, na een korte aarzeling en als om een verklaring te geven die zich tevens als excuus probeerde voor te doen: ‘Dit is zo ontzettend niks voor mij.’

Ik wist niet wat hij met ‘dit’ bedoelde. Rondleidingen op universiteiten, universiteitssteden, de medewerkers van het bureau inschrijving, universiteiten in het algemeen? Of doelde hij op de bezoekers die hun kinderen kundig voor het voetlicht schoven, met ontzag en tegelijkertijd bedekte trots, en allemaal hun best deden niet te gretig, te beschroomd of te zomers over te komen om door de medewerkers achter de inschrijfbalie serieus te worden genomen? Of had hij het specifiek over Harvard? Of zat het hem vooral dwars – die gedachte joeg me opeens schrik aan – dat hij meende deze universiteit te moeten waarderen omdat ik er met plezier op had gezeten?

We waren een dag eerder aangekomen en hadden al allerlei plekjes op Harvard bekeken: Radcliffe College, de River Houses, en daarna had ik samen met hem de statige trap van de Widener Library beklommen en waren we op onze tenen de grote leeszaal binnengelopen. Daar was ik even stokstijf blijven staan. Het was duidelijk dat ik de tijd miste dat ik hier aan mijn proefschrift werkte. Een bijna lege leeszaal op een mooie zomerdag was nog steeds een van de wereldwonderen, zei ik toen we op het punt stonden weer weg te gaan. Waarop hij niet anders kon reageren dan met een treurig maar daarom niet minder sarcastisch: ‘Als jij het zegt.’

Ik liet hem alle plekken zien waar ik had gewoond: Oxford Street, Ware Street, Lowell House. Deed Lowell House hem niet denken aan een luxehotel aan de Rivièra rond 1900?

‘Het is een studentenhuus.’

Terwijl ik hem door de stad rondleidde, vroeg ik me de hele tijd af hoe het moest zijn om naast je vader te lopen en hem te zien stilstaan bij plekken die jou helemaal niets zeiden. Luisteren naar anekdotes uit zijn leven als promovendus, lang voordat je ouders elkaar hadden ontmoet, en merken dat je niet in staat of bereid bent je er wat dan ook bij voor te stellen, je waarschijnlijk zelfs een beetje schuldig voelen omdat je het niet eens kunt opbrengen om te doen alsof je je interesseert voor wat hij allemaal vertelt. Alles wat hij ziet is doordrenkt van een matte nostalgie, en ondanks al die aandoenlijk roze wangetjes wasemt het verleden altijd die afstotelijke, mufte lucht uit van oude leidingen en beschimmelde kamers die in geen jaren gelucht zijn. Ik probeerde hem te vertellen over Concord Avenue en Prescott Street, waar ik ook had gewoond; maar het was alsof ik hem vroeg samen met mij naar mijn favoriete kapper aan Dunster Street te gaan om ons te laten knippen. Hij zou me laten begaan, meer niet. Maar het zou hem niets zeggen. Als ik het hem had gevraagd, zou hij hebben gezegd: *Ik hoef niet naar de kapper.*

Ik zei dat ik een zaak wist waar ze lekkere hamburgers maakten. ‘Weet je zeker dat-ie nog bestaat?’

Opnieuw die spottende, bijtende ironie in zijn stem. Hij had me al horen zeggen dat er na dertig jaar veel was veranderd, niet het stratenpatroon of de rangschikking van de winkels, maar de winkels zelf, de luifels en zonneschermen, misschien zelfs het gevoel dat de stad opriep. Harvard Square was kleiner geworden, voelde benauwd, opgepropt. Het kwam me ook voor dat er dingen waren verplaatst, nieuwe gebouwen waren opgericht, en dat het Harvard Square Theater, zoals zoveel bioscopen overal ter wereld, was opgerekt en in partjes was verdeeld. Zelfs de onverzettelijke Coop – voluit de Harvard Cooperative Society, het grote warenhuis aan Harvard Square – was niet meer hetzelfde; een flink stuk ervan was een toeristenwinkel geworden waar je insignes en souvenirs kon kopen. Ik wist zelfs mijn Coop-klantnummer nog. ‘Ja, ja, ik weet het,’ voegde ik er haastig aan toe om

een volgende schimpscheut van hem voor te zijn, ‘het is maar een warenhuis.’

Net als veel andere ouders die hier hadden gestudeerd wilde ik dat hij van Harvard zou houden, maar ik drong niet aan, uit angst dat hij dan helemaal niets meer van de universiteit zou willen weten. Ergens wilde ik dat hij in mijn voetsporen trad. Wat hij natuurlijk verschrikkelijk zou vinden. Of misschien wilde ik weer in mijn eigen voetsporen lopen, maar dan via hem. Dat zou hij nog verschrikkelijker vinden. Als papa’s plaatsvervanger in papa’s voetsporen treden om het verleden goed te maken! Ik hoorde het hem al zeggen: *Zo stelt geen mens zich zijn studietijd voor.*

Ik wilde al mijn oude ansichtkaartmomenten terughalen en ze met hem delen: de dag dat ik in de sneeuw over de brug liep terwijl vrienden over de bevroren Charles holden en ik dacht: *wat onvoorzichtig*; de eerste keer dat ik de mij zo dierbare Houghton Library betrad en zat te wachten tot de bibliothecarisse me mijn eerste zeldzame boek zou overhandigen, geschreven door mademoiselle de Gournay, de geadopteerde stiefdochter van Montaigne; het steeds ouder wordende gezicht van de allang overleden Robert Fitzgerald, die me met heel weinig woorden heel veel had geleerd; mijn laatste glas aan de bar bij de Harvest; tot en met de verstikkende tegenzin waarmee ik op een koude novembermiddag naar college ging terwijl ik veel liever met een boek in een hoekje was gekropen en mijn gedachten de vrije loop had gelaten. Ik wilde met hem over de straatjes met kinderkopjes naar de rivier lopen en in één magisch moment de hele schoonheid van deze beschutte wereld overzien die me zo veel had beloofd en me uiteindelijk nog veel meer had gegeven. De gebouwen, het gevoel van de vroege herfst, het geluid van de studenten die elke ochtend in drommen naar college gingen – ik popelde om hem gevolg te zien geven aan de lokroep en de belofte van dat alles.

Ten slotte vond ik de moed om hem te vragen of hij het hier leuk vond.

‘Ja, heel leuk.’

Maar toen draaide hij volkomen onverwacht de rollen om en vroeg mij hetzelfde. Had ik het hier leuk gevonden?

Dat beaamde ik. Geweldig leuk.

Maar ik wist dat ik met terugwerkende kracht sprak.

‘Ik heb pas na afloop van Harvard leren houden, niet terwijl ik er was.’

‘Leg uit.’

‘Het leven was niet makkelijk,’ zei ik, ‘en dan heb ik het niet over het studeren zelf – al was dat keihard werken en lag de lat hoog. Het moeilijke was voor mij het leven te leiden dat Harvard voor me in petto had en het idee uit mijn hoofd te zetten dat het een luchtspiegeling was. Ik had geldproblemen. Er waren dagen dat de grens tussen rijk en arm geen streep in het zand was, maar een ravijn. Je mocht kijken, je kon het feest zelfs horen, maar je werd niet uitgenodigd.’ Het moeilijke was – dat probeerde ik eigenlijk te zeggen – mezelf eraan te herinneren dat ik allang uitgenodigd wás.

Ik was de buitenstaander, de jongeman uit Alexandrië, Egypte, voorgoed verbijsterd en verlangend thuis te zijn in deze vreemde Nieuwe Wereld.

De rest vergat ik het liefst; ik wilde er niet over nadenken, laat staan er nu over praten. Ik had trouwens het gevoel dat ik de echte herinneringen aan mijn Harvard-jaren nog steeds ergens weggestopt bewaarde – niet per se vergeten, maar als het ware ingevroren voor een tijdstip later in mijn leven, als ik de kracht en de tijd zou hebben om ze tevoorschijn te halen. Maar dit was daar niet het moment voor. Ik wilde nu uitsluitend de magische achteraf-liefde uitdragen. Die was me al die jaren bijgebleven en had me in één ruk teruggevoerd naar een tijd die ik erg miste, maar waarvan ik wist dat ik er geen minuut opnieuw van wilde beleven. Misschien was die achteraf-liefde wel de reden dat ik met mijn zoon aan deze odyssee langs universiteiten was begonnen, omdat ik ernaar verlangde weer door Cambridge te lopen – met hem als schild, als dekmantel, als plaatsvervanger.

Hoe moest ik dat aan iemand van zeventien uitleggen zonder de malle molen van beelden te vernietigen die ik sinds zijn vroegste jeugd met hem had gedeeld? Cambridge op stille zondagavonden; Cambridge op regenachtige middagen met vrienden, of in een sneeuwstorm, als alles gewoon doorging, de dagen korter en feestelijk leken en je alleen maar wilde denken aan paarden die getuid klaarstonden om je naar plekken uit *Ethan Frome* te brengen; de vrijdagavonddrukte op Harvard Square; Harvard medio januari, tijdens de laatste week voor de examens – koffie en nog eens koffie, en overal het onophoudelijke getik van schrijfmachines; of Lowell House tijdens de laatste dagen voor de voorjaarsexamens, als studenten urenlang zachtjes lagen te praten op het gras, hun stemmen bijna verdrinkend in de geluiden van de vroege zomer.

‘Ik vond het fantastisch,’ zei ik na een poos. ‘En dat vind ik nog steeds.’

We waren inmiddels in de Coop.

‘Vraag niet of ze je Coop-klantnummer nog hebben,’ smeekte mijn zoon, die wist hoe ik in elkaar zat en zich niet wilde schamen voor een vader die nostalgisch deed over een ver verleden tegenover een verkoper wie dat geen bal kon schelen.

Ik beloofde hem niets te zeggen. Maar toen ik twee T-shirts kocht, een voor hem en een voor mij, kon ik het toch niet binnenhouden. ‘346-408-8,’ zei ik.

Ik zei tegen de verkoper dat ik het nummer nog wist omdat ik het altijd hardop zei als ik bij de Coop een pakje sigaretten kocht. En dat deed ik in die tijd een- of tweemaal per dag.

De verkoper keek in zijn computer en zei dat ik niet in hun systeem zat.

Zoals ook het telefoonnummer dat ik hier vroeger had niet meer op mijn naam stond, nam ik aan.

En zoals sommige mensen, tenzij ze iets van hun leven maken, naar Cambridge komen, hier een paar jaar wonen en de stad en vervolgens de aarde verlaten zonder een spoor na te laten.

Niet in het systeem, zo heette dat. Ik vroeg me ineens af of ik hier ooit wel echt in het systeem had gezeten.

Ik had hier ooit thuisgehoord, maar was deze stad echt mijn thuis geweest? Of was ze mijn thuis hoewel ik nooit echt had kunnen beweren dat ik hier thuishoorde? *Niet in het systeem* kon op beide mogelijkheden slaan.

Mijn zoon verzocht me dringend niet met de verkoper in discussie te gaan. Maar ergens diep vanbinnen wenste ik niet te accepteren dat ik niet in het systeem stond of nooit had bestaan. Ik herhaalde mijn Coop-nummer en vroeg de jongeman het nog eens te controleren.

‘Neem me niet kwalijk, meneer,’ flapte hij eruit. ‘Uw Coop-nummer is nog steeds aan uw naam gekoppeld, maar u moet het opnieuw activeren.’

Ik zat dus wel in het systeem maar slapend, als een mol of een spion, voorgoed binnen maar wel in de marge. Wat symbolisch. Dat wenste ik mijn zoon niet toe.

Toen we Brattle Street naderden, drong het plotseling tot me door hoeveel, maar ook hoe weinig er in dit huizenblok was veranderd. Het Brattle Theatre was nog op dezelfde plek, maar er was een nieuwe ondergrondse ingang. Ook Casablanca zat er nog, maar ze hadden het pand uitgebroken en verkleind. En Café Algiers was van beneden naar boven verhuisd, al was het groen-witte logo nog hetzelfde. Ik stond voor de oude koffietent waar ik jarenlang had zitten lezen, en waar ik ooit in een lang vervlogen zomer iemand had leren kennen die de loop van mijn leven bijna zo ingrijpend had veranderd dat ik dan nu misschien niet de vader van mijn zoon zou zijn geweest.

‘Hoe bedoel je, “niet mijn vader zou zijn geweest”?’ vroeg mijn zoon, die nog nooit eerder zoiets had gehoord en nogal in zijn wiek geschoten was door wat ik zojuist had gezegd.

Ik wilde geen antwoord geven, voor een deel omdat ik niet wist wat ik zou moeten zeggen, maar ook omdat ik hem de gedachte wilde besparen dat zijn bestaan voor zo’n groot deel afhing van spontane opwellingen en de grillen van het lot.

‘Er waren tijden dat ik niet wist of ik hier nog wel wilde blijven – dat ik ook dacht: nokken hier.’ Ik wilde dat hij hoorde dat ik zijn woord gebruikte. ‘En dan bedoel ik niet alleen van Harvard, maar uit de vs.’

‘En?’

‘Ik was destijds niet eens officieel staatsburger en iets ergens diep binnen in mij verlangde ernaar terug te gaan naar een plaats aan de Middellandse Zee. Die man kwam ook uit het Middellandse Zeegebied en verlangde er net als ik naar terug. We waren vrienden.’

Ik stond nog steeds naar het vignet van Café Algiers te staren en hoorde zonder echt mijn best te doen al haast het harde tikken van de backgammonschijven, dat me decennia teruglokte in de tijd. Ik bleef hier vaak hangen om nog niet naar huis te hoeven, om licht en kameraadschap te vinden in de avond, want er waren tijden dat er nergens anders licht of kameraadschap gloorde.

‘Waarom wilde je weg?’

‘Om van alles. Ik had mijn overzichtsexamens niet gehaald. Ze hadden gezegd dat ik ze één keer mocht overdoen, maar daarna niet meer. Ik wilde gewoon weg voordat ze me eruit zouden gooien als ik voor de tweede keer zakte.’

Maar dat waren maar woorden. En ik wist niet of ik hier wel meer over wilde vertellen aan iemand die zelf worstelde met de beslissing of hij wel naar Harvard wilde.

‘Ik slaagde,’ zei ik na een poos. ‘Harvard was me goed gezind, ontzettend goed zelfs.’

Maar ik kon mijn dagen en avonden bij Café Algiers niet vergeten, want ik ging erheen omdat dat kleine souterraincafé destijds de enige plek aan deze kant van de Atlantische Oceaan was die ik bijna mijn thuis kon noemen. De geur van Turkse koffie, de Franse liedjes die er werden gedraaid, het verbale vuurwerk van een Tunesiër die *monsieur Kalachnikov* werd genoemd en het gebabbel van de mannen en vrouwen die zich rond hem verzamelden als hij er zitting hield, tot en met de

klamme, houten vochtigheid van mijn piepkleine vierkante tafeltje waarnaast een geïmproviseerde plaat hing van een verlaten strand in een kustplaatsje dat Tipaza heette en waarop de intens blauwe zee voorgoed glashelder en verlokkelijk was – alles in dit koffietentje herinnerde me aan een Midden-Oosten waarvan ik had gedacht dat het achter me lag en dat ik het kwijt was, maar dat ik plotseling helemaal niet bleek te willen loslaten. Althans, nóg niet. Niet voor Harvard, niet voor Amerika en niet voor andere mensen, zelfs niet voor de kinderen wier vader ik ooit hoopte te zijn. Ik leek niet op alle anderen in Cambridge, ik hoorde niet bij hen, ik zat niet in het systeem en had er nooit in gezeten. Dit was niet mijn echte thuis en misschien zou het dat nooit worden. Dit waren niet mijn landgenoten en dat zouden ze nooit worden. Dit was niet mijn leven, niet mijn geboorteplaats, dit was ik niet zelf, dit kón ik niet zijn.

Het was in de zomer van 1977.

I

Cambridge was een woestijn. Het was een van de warmste zomers die ik ooit had meegemaakt. Tegen eind juli zocht je overdag beschutting waar je maar kon, en 's nachts kon je niet slapen. Al mijn medepromovendi waren weg. Frank, mijn vroegere kamergenoot, gaf Italiaans in Florence, Claude was naar Frankrijk teruggegaan om bij het consultancybedrijf van zijn vader te gaan werken en Nora zat in Oostenrijk voor een intensieve cursus Duits. Nora schreef me over Frank en Frank schreef over Nora. *Zijn haar valt al uit en hij is nog niet eens vijftwintig*. En volgens hem was zij een warhoofd, een kip zonder kop die beter in een hamburgertent kon gaan werken. Ik probeerde geen partij te kiezen, maar ik merkte dat ik hen benijdde om hun liefde en dat ik de desintegratie ervan vreesde, soms meer dan zichzelf. De een citeerde in zijn brieven Leopardi, de ander Donna Summer. Beiden waren in het buitenland snel in nieuwe romances verwickeld geraakt.

Mijn andere vrienden, die langer in Cambridge waren gebleven om zomercursussen te geven, waren ook vertrokken. Er druppelden ansichtkaarten binnen uit Parijs, Berlijn, Bologna, Sirmione en Taormina, en zelfs uit Praag en Boedapest. Een van mijn medepromovendi liep de Petrarca-route, van Arquà naar de Provence, en schreef dat hij, net als Petrarca zelf, op het punt stond samen met een aantal collega-mediëvisten de Mont Ventoux te beklimmen. Volgend jaar, zo schreef hij in zijn kriebelige, minuscule handschrift, was hij van plan Mount Snow-

don in Wales te beklimmen; ik moest maar meegaan, want ik hield immers van Wordsworth? Een andere vriend, die vroom katholiek was, was aan een pelgrimstocht naar Santiago de Compostela begonnen. De twee zouden elkaar in Parijs treffen en met hetzelfde vliegtuig terugkomen, voordat we in de herfst allemaal weer college moesten geven. Ik miste mijn vrienden, zelfs degenen die ik niet zo mocht. Maar ik was hun geld schuldig en vond het niet erg dat ik wat extra respijt kreeg.

Alle studenten van de zomercursus waren vertrokken, evenals de buitenlandse studenten die elke zomer in groten getale naar Harvard kwamen om colleges te lopen. Lowell House was leeg, en het hek was met een hangslot en een ketting afgesloten. Soms was alleen de gedachte aan dat gebouw, aan het staan op dat door balustrades omzoomde binnenplein, al voldoende om de illusie van Europa op te roepen. Ik zou op het raam kunnen kloppen en Tony, de portier, vragen het hek voor me open te doen omdat ik iets uit mijn werkkamer nodig had. Maar ik wist dat mijn bezoek maar een paar minuten zou duren en ik wilde hem liever niet storen.

Het was een ander Cambridge.

Zoals elk jaar wanneer de studenten en het grootste deel van de docenten vertrokken waren, kreeg Cambridge midden in de zomer langzaam een ander, vriendelijker, volkser karakter. Het tempo vertraagde, de kapper stond regelmatig voor zijn winkel een sigaret te roken, de verkopers bij de Coop stonden met elkaar te kletsen, de serveerster van Café Anyochka had nog altijd niet besloten of ze de glazen deur open zou laten staan of dat het al tijd werd voor de krakkemikkige airconditioning. Cambridge begin augustus.

Ik bleef de hele zomer thuis omdat ik een heel klein deeltijdbaantje had in een van de bibliotheken van Harvard. Het leverde een miezerig uurloontje op. Om rond te komen gaf ik bijles Frans. Het geld ging naar de huur. Andere prioriteiten waren eten, sigaretten en een drankje als het ook maar enigszins kon. Als het geld opraaakte, wat onvermijdelijk aan het

eind van elke maand gebeurde, trok ik een overhemd en een jasje aan, deed een das om en lunchte op de faculteitsclub, waar ik, gezeten tussen de gesettele Harvard-docenten en bezoekende hoogwaardigheidsbekleders, op de pof at. Ik was in januari voor mijn overzichtsexamens gezakt, zodat ik nog maar één herkansing had. Ik was druk aan het lezen voor mijn tweede poging, die voor ergens in het begin van het nieuwe jaar gepland stond, en sleepte overal waar ik naartoe ging boeken met me mee. Ik had het moedeloos makende gevoel dat mijn promotieproject almaar door zou gaan zonder dat het eind ooit in zicht kwam, dat ik zonder het te merken dertig en veertig zou worden en dan zou sterven. Dat, of ik zou opnieuw voor het overzichtsexamen zakken en dan zouden ze zeker weten wat ze waarschijnlijk al die tijd al hadden vermoed: dat ik een bedrieger was, totaal ongeschikt voor het docentschap, om maar te zwijgen van de wetenschap, dat de investeringen in mij vanaf de eerste dag weggegooid geld waren geweest, dat ik het zwarte schaap was, de rotte appel, het slechte zaadje, dat ik herinnerd zou worden als de oplichter die zich op slinkse wijze toegang tot Harvard had verschaft en nog net op tijd was geloosd. Het enige wat ik de afgelopen vier jaar had gedaan, was me verstoppen voor de meedogenloze wereld buiten de academie, mezelf begraven tussen de boeken en ondertussen schelden op de muren die me beschutting boden en me in staat stelden nog meer boeken te lezen. Ik haatte vrijwel iedereen op mijn afdeling, van de voorzitter tot de secretaresse, inclusief mijn medepromovendi; ik haatte hun gestileerde vroomheid, hun monastieke toewijding aan hun ontluikende beroep, hun zalvende, patricische maniertjes die zodanig waren aangepast dat ze een lichtelijk armoeiige indruk maakten. Ik verachtte hen omdat ik niet zo wilde zijn als zij, maar dat kwam doordat ik diep vanbinnen wist dat ik het niet ten volle kon, terwijl ik anderzijds niets liever wilde dan uit precies hetzelfde hout gesneden zijn.

Als ik niet in de bibliotheek werkte, ging ik zonnebaden op het dakterras van het gebouw waar ik woonde, met mijn

strandstoel, mijn zwembroek, mijn sigaretten, mijn boeken en een eindeloze reeks glazen verdunde Tom Collins, die ik om de paar uur plichtsgetrouw bijvulde in mijn flat, die recht onder het terras lag. Ik had de magnumfles Beefeater-gin aan het eind van het voorjaar meegenomen van een afdelingsfeestje; hij was nog lang niet leeg. Ik luisterde graag naar muziek tijdens het lezen. Er zat vaak een stelletje naast me, ook met boeken en drankjes. De in bikini geklede vrouw vond het leuk om af en toe een praatje te maken. Zij liet me kennismaken met John Fowles, ik haar met Tom Collins. Soms bracht ze koekjes of vruchten in partjes mee. Op dat terras boven de derde verdieping dat uitkeek over Cambridge hoefde ik alleen maar naar mijn boek te staren, de geur van de zonnebrandcrème om me heen op te snuiven en in de stilte van een doordeweekse ochtend aan Concord Avenue weg te dromen om me voor te stellen dat ik eindelijk aan een Middellandse Zeestrand lag of in Alexandrië was, dat ik zo ver achter me had gelaten en dat ik, zo wist ik, behalve in mijn slaap nooit meer met eigen ogen zou zien.

Soms bood ik een andere buurvrouw, die net als ik ook studeerde voor haar mondelinge examens, aan om bij mijn volgende gang naar beneden ook voor haar een ijskoud drankje te halen. Ze zei altijd ja, en dan praatten we heel eventjes. Ik hield van haar glimmende, gebruinde schouders en haar slanke blote voeten. Maar voordat ik een gesprek met haar had aangeknoopt, las ze alweer. Stond mijn muziek te hard? Nee hoor, het was goed zo. Wist ze zeker dat ze er geen last van had? Ja hoor. Flat nummer 42 was duidelijk niet geïnteresseerd. Nummer 21, die soms ook kwam zonnebaden, was iets spraakzamer, maar zij woonde samen met haar tweelingzus en ik hoorde hen af en toe tegen elkaar tekeergaan, een aantal van de gemeenste beledigingen die ik mensen ooit naar elkaars hoofd heb horen slingeren. Daar kon ik me beter niet mee bemoeien – hoewel ik altijd opgewonden werd als ik me voorstelde dat ik met de twee tweelingzussen tegelijk in hetzelfde bed lag. Flat nummer 43,